

Jerusalem den 11 april 2006

Kära vänner!

Tre månader har förflutit sedan mitt förra rundbrev, och mycket vatten har flutit i Jordan sedan dess, i all synnerhet som vi välsignats med rikliga vinterregn denna vinter. Så sent som den 2 april fick vi 127 mm regn på ett dygn här i Jerusalem. Annars ligger genomsnittet för hela april på endast 29 mm. Men vi kan aldrig få för mycket av den välsignelsen i detta land. Nu är nog emellertid regnperioden i stort sett över för denna gång. Temperaturerna åker berg- och dalbana. Vi har omkring 20 grader om dagarna, men vi har nyligen också haft endast 10 och närmare 30. Blommorna slår ut överallt, träden knoppas, luften doftar och fåglarna sjunger. Snart är denna vårens ljuvliga tid också hos er, så gläd er!

Ni som fick mitt förra rundbrev vet att jag varit i Sverige större delen av tiden sedan dess. Jag kom tillbaka hit först den 17 mars, och då kunde jag se tillbaka på en alldeles underbar tid i Sverige. Det något intensiva programmet ledde mig från Lund i söder till Skellefteå i norr. Det blev många kära återseenden, och inte så få nya vänner anslöt sig till läsekretsen för denna lilla hälsning från Jerusalem. Det är väldigt roligt att på detta sätt kunna hålla kontakt med er, när jag nu inte hinner och orkar skriva till var och en särskilt. Men ni är givetvis alltid välkomna att höra av er. Jag försöker besvara breven så gott jag förmår. Men svarar ni på det här rundbrevet, ska ni **inte** trycka på "svara", för då hamnar ert svar i en brevlåda på hemsidan (som jag ibland glömmer kontrollera). Använd i stället min e-postadress som är angiven nedan.

Jag vill gärna nämna en särskilt stor glädjedag under min Sverigevistelse. Den 28 februari fyllde min mor 88 år. Tillsammans med mina båda bröder och deras familjer, släktingar och vänner, firade vi henne och var mycket tacksamma att hon återhämtat sig så bra efter en sjukhusvistelse i december. Men den stora överraskningen för henne och för de allra flesta av oss var det fullkomligt oväntade besöket av hennes sondotter Clara tillsammans med det 18 dagar gamla barnbarnsbarnet, som också heter Clara (liksom min mor och mormor, fast bara som andra namn och stavat med "K"). Så när den största glädjen lagt sig blev det fotografering av fyra generationer – för första gången i vår familj!

En oförglömlig upplevelse blev också vistelsen i Rom, där jag föreläste på en kursresa. Det var mitt första besök i denna världsstad som ibland kallas "den eviga". Fast för mig är och förblir det den stad där jag skriver dessa rader och har förmånen att få bo. Men Rom var förvisso en gång världsstaden framför alla andra. Romarna byggde också ut vägnätet och var egentligen de första som i

stor skala började "krympa världen" genom att göra det möjligt för människor att resa och kommunicera på ett nytt sätt. Uttrycket "alla vägar bär till Rom" vilar alltså på fast historisk mark. Det var mycket det romerska vägnätets förtjänst att judendomen – och senare kristendomen – spred sig så snabbt i hela den då kända världen. Mötet mellan judendom och kristendom och mötet mellan dessa och den antika romerska världen var huvudtemat för vår resa. Den leddes av historikern och författaren Sonia Schlossman, som verkligen känner Rom utan och innan från antiken och fram till i dag. Vi hade också hjälp av historikern och arkeologen Olle Brant, som bor i Rom sedan många år och som är en stor kännare av kristenhetens äldsta kyrkor.

Det är svårt att välja ut en särskild upplevelse under våra otroligt rika dagar. Besöket i världens största kyrka, St. Peterskyrkan, och Sixtinska kapellet med Michelangelos makalösa takmålningar tillhör givetvis världstoppen när det gäller arkitektur och konst, som för övrigt möter en i en rikedom som ingen annanstans på jorden. Likväl vill jag nog utse en helt annan plats som den kanske mest gripande för min personliga del. Det är Santa Sabina-kyrkan från omkring år 430, som jag läste om redan för 25 år sedan. Jag minns att jag redan då sa att denna kyrka var det första jag vill se om jag skulle komma till Rom. Det var därför med stor spänning jag begav mig dit en solig eftermiddag tillsammans med en del av vår resegrupp.

Vad är det då som fascinerat mig så mycket med just denna kyrka i en stad som har de äldsta, största och mest magnifika kyrkor på jorden? Dess läge på Aventinen med en makalös utsikt över Tibern och stora delar av Rom är i och för sig betagande. Kyrkan i sig är också en av de bäst bevarade bysantinska basilikorna i världen. Cederportarna med motiv från Gamla och Nya testamentet är de äldsta i sitt slag och i sig en verklig raritet.

Ändå är det inget av allt detta som genom åren fyllt mig med en så djup längtan efter att få se denna helgedom. Det är de unika mosaikerna på väggen ovanför ingången. Där ser man nämligen en symbolisk framställning av kyrkan i form av två kvinnor. Sida vid sida står de där, lika nobla, med en bok i handen. Det är uppenbart att ingen är förmer än den andra. Det är detta som är det unika med dessa mosaiker. Den ena kvinnan är nämligen judisk. Mig veterligt är det nämligen den enda framställning av kyrkan som gör rättvisa åt dess judiska ursprung. Den ena kvinna är försedd med inskriptionen *Ecclesia ex circumcissione*, "Kyrkan av de omskurna", medan den andra betecknas som *Ecclesia ex gentibus*, "Kyrkan av hedningar".

Därmed finns också den allra första kyrkan med – den som beskrivs i Apostlagärningarna och som var helt och hållet judisk. Den andra delen var framför allt resultatet av Pauli mission till hedningarna. På 400-talet hade den emellertid i stort sett stött bort den judiska grenen och förträngt sitt judiska ursprung. I ersättningsteologins namn fanns det inte längre rum för kristna som

iakttog omskärelsen och levde ett judiskt liv. Kyrkan hade blivit hednakristen, punkt och slut. Icke desto mindre levde den ursprungliga visionen uppenbarligen kvar bland dem som utsmyckade Santa Sabina-kyrkan. Därför bär den vittnesbörd om en medvetenhet om roten som bär oss (Rom 11:18) och om kristna som i det längsta bjöd motstånd mot den antijudiska teologi som snart skulle prägla utsmyckningen av Europas katedraler med bilder av två andra kvinnor – den ena nedböjd med bruten stav och förbundna ögon, det vill säga judarna, den andra med krona på höguret huvud och korskrönt stav, det vill säga kyrkan. Ja, än värre: hornprydda demoner försågs med den medeltida toppformade hatt som judarna tvingades bära, och ibland framställdes de diande en sugga – som i Uppsala domkyrka.

Mot den bakgrunden är Santa Sabina-kyrkan ett monument över ett kapitel i relationen mellan judar och kristna, som egentligen fick nytt liv först efter Andra Vatikanconciliet och det teologiska arbete som skett under de senaste 40 åren. Att mycket återstår att göra fick jag dock en ny påminnelse om så sent som i fredags. Då publicerades nämligen nyheten om det nyupptäckta så kallade "Judasevangeliet" här i Israel. Nyheten slogs upp med stora rubriker på förstasidan i snart sagt varenda tidning. En ström av intervjuer med experter och folk på gatan upptog den största platsen under förmiddagens radiosändningar, och det har sedan varit det stora samtalsämnet överallt. Jag har svårt att tänka mig att denna upptäckt kunnat väcka så stort intresse någon annanstans.

Mycket kunde sägas om allt som sades och skrevs, men jag vill sammanfatta allt i en rubrik i en av de största tidningarna: *LO BAGADNU* – "Vi har inte förrätt". Det är skakande att se hur kyrkohistoriens kollektiva skuldbeläggning av judarna för Jesu död och Judasgestalten som ett slags förkroppsligande av "en riktig jude" vunnit insteg även i den judiska folksjälén. Därför upplevdes det som en så stor befrielse, om man nu uppdagat ett historiskt dokument som framställer Judas i ett annat och positivt ljus.

Själv önskar jag naturligtvis att den kristna teologin hade varit av det slaget tiderna igenom, att ingen sådan här upptäckt – vad den nu är värd – skulle behövas för att undanröja en absurd anklagelse som judarna fått betala ett ofattbart högt pris för. – Som Jesper Svartvik så träffande uttryckte det i en påskartikel i *Judisk Krönika* för två år sedan: " Inför *pesach* är det som bekant sed och bruk att göra sig av med all *chamets* (det vill säga surdeg). För att Stilla veckan ska vara värdig sitt förpliktigande namn måste kristna rensa bort all teologisk surdeg för att kunna följa uppmaningen 'Låt oss därför fira högtid, inte med gammal surdeg, inte med ondskans och fördärvets surdeg, utan med renhetens och sanningens osyrade bröd' (1 Kor 5:8)."

Denna maning är och förblir ständigt aktuell. Därför känns arbetet för att förbättra relationerna mellan judar och kristna så viktigt och meningsfullt. Tack för att ni vill vara med i det arbetet!

Nu står påsken för dörren. I morgon kväll går den sju dagar långa påsken in. Den inleds med påskmåltiden - den så kallade *påsksedern* - med läsningen av *påskhaggadan*, det vill säga berättelsen om uttåget ur Egypten. Hela måltiden kan sägas vara en dramatisering av uttåget med det osyrade brödet och de bittra örterna som de mest kända ingredienserna. Men även påskäggen finns med på sederbordet. I år firar jag påsk tillsammans med en familj, där värdinnan är från Egypten och värden från Marocko.

På skärtorsdagen firar vi gudstjänst i Lutherska kyrkan i Gamla stan med efterföljande vandring ut till Getsemane, och på långfredagen vandrar vi som vanligt *Via dolorosa* till Gravkyrkan. På påskdagen predikar jag i högmässan som vi firar klockan 7 på morgonen på Olivberget, där vi har en underbar utsikt över Juda bergsbygd. Vid klart väder ser man Döda havet och Moabs berg med berget Nebo, där en gång uttågets folk blickade in i detta land.

Härifrån sänder jag er nu många varma hälsningar med önskan om allt gott inför påsktiden - *chag sameach!*

Er tillgivne

P.S. En liten påminnelse om vår sommarkurs på Helsingborgs folkhögskola över "Herrens bön och välsignelse" den 3-6 juli. Hela programmet finns på vår hemsida. För närmare information: Helsingborgs folkhögskola, 519 89 Horred; tel. 0320-87440; helsingborg@helsingborg.fhsk.se; www.helsingborg.fhsk.se

Göran Larssons jubileumsfond för judisk-kristna relationer:
Adress i Israel: Hatekufa 17/4, 92628 Jerusalem;
tel. 00972-2 648 1979 eller 00972-50 685 0346 (mobil)
Adress i Sverige: Byvägen 6A, 519 94 Björketorp; tel. 073-0949504
E-postadress: goran.larsson@judiskkristnarelationer.se
Hemsida: www.judiskkristnarelationer.se
PlusGiro (Postgiro) 195 85 45-4